

3. De bodemkartering van Didam, de Lijmers en de Betuwe

door

Ir F. W. G. Pijls

In 1942 werd begonnen met voorbereidingen te treffen voor een onderzoek naar de bodemgesteldheid van de gemeente Didam. De bedoeling van dit onderzoek was tweeledig. Allereerst zou het aan de hand van de resultaten ervan mogelijk zijn het bodemkundig onderwijs aan de R.K. Land- en Tuinbouwwinterschool te Didam op modernere leest te schoeien. Bovendien werd gehoopt, dat het onderzoek als resultaat zou opleveren meer inzicht in de principes, volgens welke een indeling der laagterraszandgronden en overgangsgonden naar kleigronden kan geschieden.

De gemeente Didam is ongeveer 3500 ha groot, er moeten dus ongeveer 35000 boringen worden verricht om een gedetailleerde bodemkaart te kunnen samenstellen. Daar dit voor één man een zeer langdurig en onbegonnen werk is, werd getracht subsidie te krijgen voor dit onderzoek.

Omdat de „officiële” bodemkunde in ons land in 1942 echter van oordeel was, dat men de grond volledig in zijn macht heeft met mest en wiskundige formules, duurde het tot Mei 1944, voordat met het veldwerk in Didam kon worden begonnen. In April 1944 werd n.l. een financiële regeling getroffen, dank zij de Heer Ir W. A. van der Plassche, Directeur van de Tuinbouw, waardoor het toen mogelijk was met behulp van ondergedoken Wageningse studenten de opname van de bodemkaart van Didam te beginnen. Toen deze medewerkers echter in September 1944 enigermate zelfstandig konden werken, verdwenen ze allemaal, omdat de illegaliteit hun werkzaamheden elders opeiste.

In Augustus 1945 konden de werkzaamheden weer worden hervat, nu met medewerking van enkele oud-leerlingen van de R.K. Land- en Tuinbouwwinterschool te Didam: Op 5 November 1946 was het veldwerk in Didam klaar. Hierdoor was het mogelijk begin December 1946 de kaart van Didam met de bodemgrenzen aan de Stichting voor Bodemkartering te Wageningen af te leveren. Het rapport komt in de loop van Februari 1947 klaar en het zal waarschijnlijk zomer 1947 in druk verschijnen.

In Maart 1943 gelukte het, samen met de Heer Ir K. Mohrman, Inspecteur van de Nederlandse Heidemaatschappij, de Grondkamer voor Gelderland te interesseren voor de vele landbouwkundige, landbouw-economische en sociale problemen, welke in de Lijmers om een oplossing vragen. De Lijmers is de landstreek, die gelegen is tussen Rijn, Gelderse IJssel en Oude IJssel. Een en ander was voor de Grondkamer voor Gelderland aanleiding het initiatief te nemen tot het doen samenstellen van een Agrarisch Bestemmingsplan Lijmers. Voor dit plan werden een zestal rapporten samengesteld, waarvan er een over de bodemgesteldheid van de Lijmers handelt.

Bodemkundig is de Lijmers, waarvan het onderzochte deel ongeveer 22000 ha groot is, een zeer gevarieerd landschap. Enkele gemeenten ervan liggen geheel of gedeeltelijk op diluviale zandgronden. Overwegend is het echter een rivierkleilandschap met de bekende landschappelijke hoofdonderscheidingen, zoals die door Prof. Edelman zijn opgesteld. Voor het samenstellen van het bodemrapport konden alleen maar in 1943 en 1944 in samenwerking met de Nederlandse Heidemaatschappij een aantal boringen worden verricht in het ruilverkavelingsgebied „Duivense Broek”, dat ongeveer 2000 ha groot is. Voor het overige werd het rapport samengesteld aan de hand van allerlei al of niet gepubliceerde gegevens en de terreinkennis, die in de loop der jaren werd opgedaan in deze streek. De rapporten over de Lijmers kwamen deels in 1944, deels in 1945 klaar en zullen in de loop van 1947 in druk verschijnen.

Na de bevrijding van het Oosten van ons land werden met de Cultuurtechnische Dienst besprekingen gevoerd over de bodemkartering van de Betuwe. Na de totstandkoming van de Stichting voor Bodemkartering in het midden van 1945 kreeg deze van de Rijksdienst voor Landbouwherstel de opdracht een overzichtskaart te vervaardigen van de bodemgesteldheid van de Betuwe. Deze opdracht werd verleend in verband met de grote verwoestingen, die in de Betuwe hadden plaats gehad door de oorlogshandelingen.

Schrijver dezes werd belast met de uitvoering der overzichts-bodemkartering van de Betuwe, waarmee November 1945 werd begonnen. Begin September 1946 werd in verband met de op handen zijnde verandering van dienstverband, de leiding overgedragen aan de Heer Ir H. Egberts, onder wie het veldwerk in December 1946 kon worden voltooid en die hierover in een aparte bijdrage bericht.

De resultaten van de karteringen van Didam, de Lijmers en de Betuwe hebben bijdragen geleverd tot de oplossing van vele en veelzijdige landbouwkundige problemen, die er in die gebieden bestaan.

Uiteraard is er bij de uitvoering van de beschreven karteringen samengewerkt met allerlei diensten, die direct of indirect op landbouwgebied werkzaam zijn. Voordat de Stichting voor Bodemkartering tot stand kwam en ook tijdens het begin van haar bestaan, toen haar werkzaamheden nog niet voldoende georganiseerd waren, was genoemde samenwerking zeer eenzijdig. Eenzijdig in die zin, dat allerlei diensten, zoals de Directie van de Tuinbouw en de Nederlandse Heidemaatschappij hulp verleenden in de vorm van het verschaffen van de nodige geldmiddelen, kaartmateriaal en boren. Vooral in 1946 kon hier iets tegenover worden gesteld in de vorm van het geven van adviezen en demonstraties, waarbij de bereikte resultaten der bodemkartering konden worden dienstbaar gemaakt aan het opstellen van allerlei plannen. Verder werden in een of meer van de onderzochte gebieden excursies georgani-

seerd voor vrijwel alle Rijksvoorlichtingsdiensten op het gebied van de Landbouw. In de Betuwe tenslotte werd samen met de Rijks-tuinbouwconsulent aldaar, de Heer Ir J. Bos, het bodemkundig advieswerk voor de aanleg en uitbreiding van tuinbouwbedrijven in dat gebied georganiseerd.

3. Soil Survey of Didam, the „Lijmers” and the „Betuwe”

Already in 1942 one started to make some detail-studies here. Here too the war caused considerable delay in the work.

It was not before the liberation and the foundation of the S.S.I. that the work was taken up again systematically. A detail-map of the municipality Didam (8650 acres) was made and finished in the end of 1946.

For the Agricultural Planning Scheme of the Liemers, between the Rhine and the IJssel, the soil-condition of this area was examined. In the area „Duivensche Broek” some augers were made in aid of the re-allotment.

Great war-damage and inundation-damage was caused in the Betuwe, a riverclay area between the Rhine and the Waal. The repair work and the renewal planning wanted a soil-map, so a review-survey in this area was started in November 1945. The advisory work in aid of the lay-out of orchards was started too.

4. De bodemkartering in de Betuwe

door

Ir H. Egberts .

De opdracht voor de kartering van de Betuwe werd verkregen van de Rijksdienst voor Landbouwherstel.

In begin September 1946 werd deze kartering van de Heer Ir F. W. G. Pijls overgenomen. Er waren toen reeds grote gedeelten gekarteerd. Het werk werd voortgezet met een drietal karteerders, terwijl er tevens nog een hoofdpzichter werkzaam was, eveneens met drie mensen. Doordat naast de kartering van de Betuwe nog andere, kleinere objecten uitgevoerd moesten worden, moesten de drie eerstgenoemde karteerders hun werkzaamheden in de Betuwe een enkele maal onderbreken.

Het gebied tussen de Waal en de Rijn, ten oosten van het Waal-Rijn kanaal, dus bijna de gehele Overbetuwe, werd in kaart gebracht.

Deze kartering is een overzichtskartering, hetgeen wil zeggen, dat telkens series van bodemtypen, welke onderling vrij veel kunnen verschillen, bij elkaar genomen worden.